

Slovenski kmetovalec

V Celji, dné 25. januarja 1893. leta.

Opomin sadjarjem.

Meseca novembra je najugodnejši čas sadno drevje presajati. Tudi še pozneje po zimi je ravno tako dobro, samo zemlja v jami, v katero se drevo zagrebe, ne sme biti tačas zmrznjena. Ako je to, mora se počakati, da se zemlja otaja in osuši. Drevesce, v jeseni presajeno, bo veliko lepše in bujnejše rastlo, kakor ono, katero še le spomladi presadiš. Zakaj to? Pri izkopavanju drevesa se vse korenine več ali manj presekajo ali pretrgajo, vse so ranjene, nobena ni zdrava. Čez zimo, do spomladi, imajo pa čas, zaceliti se in izrastke, drobne sesalne koreninice pognati, katere že ročno, kadar zima preneha, iz zemlje potrebno hrano za drevo sesajo in jo oddajo drevesu, katero se potem hitro oživi in prav krepko raste. Drugače pa je z drevesom spomladi presajenim. Ranjene mu korenine se morajo poprej ozdraviti, preden zamorejo iz zemlje snovi za hrano nabirati. To stori zamudo v rasti, drevo zaostaja in se tisto leto kaj malo in slabo obraste. Pri izkopavanju je treba paziti, da se kolikor mogoče korenin izkoplje; več korenin dobiš, bolj ti bo drevo rastlo. Drevesa ne zagrebi pregloboko; ne sme priti globokeje v zemljo, kakor je prej bilo, kar se na deblu nad koreninami, recimo na vratu dobro pozna. Spomladi pa se morajo vsakemu presajenemu drevesu veje in veršički nekoliko postriči, to zato, ker pretrgane in skrajšane korenine ne morejo več toliko hrane iz zemlje pridobiti, da bi vse veje in vrhe preživele, mora se jim opomoči, da se jim jih le toliko pusti, kolikor jih morejo dobro preživeti. Pri malem kruhu se more le malo otrok dobro preživeti; če jih je preveč, vsi stradajo. Starejši in močnejši je presajeno drevo, bolj se mu morajo veje in vrhi krajšati.

Kdor si ne more ali neče že cepljenih sadnih dreves kupiti, naj si jih sam pripravi, naj si divjakov preskrbi in pocepi. Pa ravno za divjake se nihče ne briga. Kadar je divjak na mestu, se sploh ne pozabi cepiti ga, odlašati ali pozabi se pa navadno divjakov zasaditi. Mnogo gospodarjev si prizadeva, jih po hosti, po grmovji dobiti; to

se pa odlaga na spomlad. Ko pa zima jenja, pride deževje, zapade sneg, potem pa, ko lepo vreme nastane, je toliko družega potrebnega dela, da se na divjaka kar več ne misli. Tako preide leto za letom in ne store nič.

Divjakov si pa lahko vsaki sam zredi, da mu jih ni treba po goščah iskati. Vsak gospodar naj si napravi malo drevesnico, eno gredo, kakor za solato ali za presajenke za zelje (flance) in naj vanj pešek in koščic poseje. Najbolje je to storiti v jeseni, ko so peške in koščice še kaljive; koščice vsaj morajo biti pred zimo v zemlji, da jih mraz omladi, drugače ne izhajajo prvo, ampak še le drugo spomlad. Peške se sejejo tudi spomladi, bolj rano, boljši je wender vsaj še marca. Morajo pa biti še kaljive, in se morajo torej hraniti v vedrem, ne presuhem pa tudi ne zaduhlem prostoru. Kako dobro je, da se peške, orehi, kostanji deno v kako posodo mej sviž ali prst v kleti, da pa miši do semenja ne pridejo, naj se z deščico ali opeko pokrije, rano spomladi pa v zemljo poseje. V gredi se napravijo male brazdice; za peške zadostujejo 3—5 cm, za koščice orehe, kostanje pa po 6—10 cm globoke; v te brazdice se peške, koščice, orehi in kostanji nasejejo in zagrnejo. Setev pa ne sme biti pregosta. Dobro je, gredo s slamo, suhim gnojem ali s kakimi vejami pokriti, da jo kure ne razkopajo in pa, da jo veter ne presuši, potlej pa se to odstrani, kadar je seme pognalo. Vsekako je jesenska setev bolja, samo da včasih miši zrnje poberó ali raznesejo. Pa tudi to lahko zabraniš, ako v brazdice, katere posevaš, nadevaš, popred nekoliko brinja. Če drevesca pregosto poženejo, jih je treba nekaj iztrebiti, mej letom pa gredo vsak mesec opleti. V jeseni ali drugo spomlad se drevjiče v drevesnico presadi, kjer se pozneje cepi. To je po večjem ves nauk o vzgoji divjakov. To je dokaj malo in vsakdo to lahko pogodi. Pa vednosti manjka in zato se sadjerejstvo zanemarja. Tako, kakor do sedaj, ne bo šlo, da se sadno drevo le toliko, kakor peto kolo obraja. Vsak kmet bo moral biti sadjar, če bo hotel shajati. Kakor se je navadil, vsako leto zelje, repo, korenje, buče itd. saditi in sejati, tako se

bode moral navaditi, sadno seme sejati. Na, bučo nikoli ne pozabi. Zakaj se pa za vzgojo drevja ne briga? Če bo čakal, da ga bosta glad in rubitelj (rubežnik) k temu prisilila, bo prepozno. Na delo tedaj! Dokler nimaš doma svoje drevesnice, vzemi motiko in pojdi še sedaj pred zimo v goščo divjakov iskat, in presadi jih tako, kakor smo nasvetovali. Pusti javkanje o slabih časih, o revščini in nezgodi, delaj in pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal!

Pretakanje vina.

Ako hočemo, da ostane vino zdravo, čisto, prijetnega okusa in lepe barve, moramo ga večkrat pretočiti. Prvokrat se vino pretoči okoli Božiča; do tega časa so se drože že vsedle na dno in vino se je že dovolj očistilo. Drugokrat se vino pretoči mesca aprila, tretjekrat mesca avgusta in četrtokrat mesca decembra. Več let stara vina zadostuje le po dvakrat v letu pretočiti, dokler popolnoma ne dczorijo. Večkratno pretakanje je najboljšo sredstvo, da ostane vino čisto in zdravo. Z največjo natančnostjo pa je zmirom skrbeti za snago. Snažna mora biti klet, snažni in čisti morajo biti zlasti sodi, v katere se vino pretaka, kakor tudi vsa druga posoda, ki se pri tem opravlja potrebuje. Ako se na vse to dovolj ne gleda, ako se posebno sodi ne preiščejo, so-li popolnoma lepi ali ne, tedaj se kaj lahko zgodi, da se vino pokvari ali že kakorkoli neprijetnega duha navzame. In ravno to je nekaj, na kar naši vinogradniki in kletarji vse premalo pazijo in je to tudi deloma uzrok raznih vinskih bolezni. Dober, snažen in čist sod se pa kaj lahko spozna. Pihni pri vohi v sod in takoj nastavi nos na veho, da izveš, kak duh iz soda duhti. Prijeten vinski duh ti priča, da je sod lep in čist; če je pa v sodu že kakoršna koli nesnaga, tedaj to takoj ovohaš. V tak sod toraj ne spravlja nikdar vina, preden ga nisi popolnoma osnažil. Ko je pa vino pretočeno, pa skrbi, da se na njem ne bode delal kan. To se zabrani, ako se sodi zalivajo, tako da so vedno polni in da tudi voha ali pilka, ki pa ne sme biti s cunjjo ovita, nekoliko v vino moli. To je jako važno, na kar pa tudi mnogo gospodarjev ne pazi dovolj ter vsled tega vino vsaj oslabi, ako se že popolnoma ne pokvari, kar se zlasti pri bolj slabih vinih tudi pogostokrat zgodi. — Prazne sode pa oskrbuje tako, da ti ostanejo čisti, kar je mnogo lažje, nego pa spravljati pozneje iz njih raznovrstno nesnago. Takoj ko je sod prazen, ga prav dobro

umij. Če voda, s katero sod izmivaš, čista iz njega priteče, tedaj je tudi sod dobro umit. Ko se je to zgodilo, položi sod na veho, ter ga pusti tako 24 ur, da vsa voda dobro oteče. Sedaj pa zakadi sod z rožnim žveplenim cvetom ter ga dobro zabij. Žvepleni dim zabrani, da se v sodu ne more razvijati niti plesnivec niti kaka druga nesnaga. Ker se pa sčasoma žvepleni dim skozi razpoke med dogami porazgubi, zato je potrebno, da bi se sodi na vsakih 6—8 tednov z novega zakadijo. Kadar se potem sodi zopet rabijo, ni družega treba, nego da se z vodo splahnejo. Sodi, ki se na ta način oskrbujejo, ostanejo vedno lepi in čisti, vino v njih je okusno in zdravo in se ni bati, da bi se navzelo že kakoršnegakoli neprijetnega duha. Slovenski vinogradniki! storite tako in nikdar ne boste imeli vina, ki bi dišalo po zoperni plesnobi, kakor tudi ne po kaki drugi nesnagi.

F. P. . . . k.

Razne stvari.

(Sadjarji, pozor!) Že pred leti smo slišali praviti, da se je v W. Klenart-ovih drevesnicah v Grādcu prikazala krvna uš. Pred kratkim nas je pa zagotavljal bivši učenec vinorejske in sadjarske šole v Mariboru, da se je tudi tamkaj že ugnezdila. Po krvni uši preti sadjarstvu največja nevarnost in vso pozornost nam je obračati na to, da se tudi k nam ne zatepe. Po Francoskem in Nemškem naredila je že neizmerno škodo, uničila je na tisoče in tisoče dreves in kar je najhuje, je pa to, da dosihdob še niso našli proti njej nobenega popolnoma zanesljivega in izdatnega pripomočka. Kakor je trsna uš, ki se je s trsojem k nam zavlekla, nam uničila vinograde, tako nam lahko krvna uš ukonča naše sedaj še tako lepe in rodovitne sadovnjake. Mi torej vse naše sadjarje na veliko nevarnost, ki jim preti, za časa opozorimo. Vsak ki kupuje in dobiva drevesa od drugod, naj se popred dobro prepriča, ali jih morebiti ne dobi iz okuženih krajev in drevesnic. Ako na to ne pazi, učinil bode sebi in drugim, da celim okrajem neizmerno škodo. Kakor se je trsna uš početkom širila s prodajo okuženih trsov, istotako se zna tudi krvna uš z drevesi v prav kratkem času zavleči na vse kraje. Dobro bi pa bilo, da bi se cela stvar natančno preiskala ter potem nemudoma naznanila občinstvu. Varovati se nam je nevarnosti, dokler je še čas, po toči zvoniti ne pomaga nič več! G.

(Napredovaljni kmetijski tečaj.) Visoki dež. šol. svet je ukazal, da se v Mozirji ustanovi

napredujevalni kmetijski tečaj. Ker so taki tečaji v prospeh in razvoj umnega kmetijstva neizmerne važnosti, zato bomo prilično obširneje o njih spregovorili.

(Katran (tér) škoduje sadnemu drevju.)

Po pomoti se je pri nekem posestniku v zgornji Savinjski dolini več dreves pomazalo s katranom namesto z apnom. Vsa ta drevesa začela so očitvidno hirati in se bodo najhitreje posušila, kar pričuje, da je katran sadnemu drevju nevaren. P.

(Miši naredé dostikrat veliko škodo) v drevesnici. Zgodilo se je že, da so po več sto dreves spodjedle. Ker prebivajo pod zemljo, jim je tudi prav težko priti do živega. Neki sadjar je pa na jesen pometal po drevesnici več krompirjev, v katere je bil popred in sicer v vsakega po 15—20 bunčic od žveplenk nataknil. Nasledek tega je bil, da se je mnogo miši, ki so uživale krompir, zastrupilo in poginilo. P.

(Krt je koristna žival.) Poleg miši so veliki kvarljivci v drevesnici tudi podjedi ali ogrei. Te požeruhe prepoditi je pa še mnogo težje, nego miši. Pa Bog nam je dal izvrstnega pomagača, katerega pa človek še vse premalo pozna ter celo misli, da mu je velik sovražnik. V neki drevesnici so ogrei vsako leto mnogo, zlasti mlajših drves spodjedli. Kar pride v drevesnico krt. Vsako jutro je bilo v vrtu veliko kar čisto svežih krtin in videti je bilo, kako oblastno in neusmiljeno novi gost gospodari po vrtu. In glejte! Od tistega časa, ni bilo več najti v vrtu spodjednega drevesa. P.

(Varujmo tice!) Tice so naše največje dobrotnice. One poberó na tisoče škodljivih živali, kakor mrčesov, gosenic, ličink in druge take golazni. Ako bi ne bilo tic, ukončali bi nam mrgolinci malo da ne vse poljske pridelke. In žalibog je opaziti, da ni več toliko tic, nego jih je bilo nekdanj. Nekaj jih vzamejo hude zime in druge vremenske nezgode, nekaj jih pa tudi poduše hudobni paglavci, ki v spomladi stikajo za gnezdi. — Nas vseh dolžnost je pa, da te svoje prijateljice in dobrotnice ljubimo in kolikor mogoče varujemo. Sedaj v trdi zimi, ko se sirotice težko preživé, potrosimo jim pa na okna, pred hišo, na dvorišče, v skeden ali na pod, kakega slabega zrnja, drobtinic, bučnic, semena od solnčnic in kar je več takega. Kar jim sedaj damo, da jih ohranimo pri življenji, to nam bodo v spomladi stoterno povrnila. Pa še drugače nam bode treba skrbeti, da se ohrani tičji rod. Ker se gozdi vedno bolj trebijo in sekajo, ter tako tudi vedno

več svitlobe v nje prihaja, zato tice v njih ne najdejo več dovolj skritih in varnih zavetišč ter tako tudi ne zlasti pripravnih mest za svoja gnezda. Popred kedaj, ko so bili gozdi še dovolj gosti, našel si skoraj v vsakem količkaj skritem grmu tičje gnezdo, danes pa ni grma in ne gnezda. Ako namreč gnezdo ni dovolj skrito, najdejo ga takoj druge živali, kakor mačke, lisice, kune, dihurji, kragulji, skobci, sokolci itd., ki prežé na mlade tice. Nekateré tice sicer skrijejo svoja gnezda v drevesne luknje, pa takih lukenj je le prav malo in toraj nikakor ne zadostujejo. Zlasti pa drobne tice pevke raje gnezdi v bližini človeških stanovanj, v sadovnikih, vrteh in logih, nego globoko v gozdih. Umen sadjar pa na svojem sadnem drevju ne trpi nikakih lukenj, kajti v njih se nabira preveč vlage, ki potem pospešuje gnitlobo in trohljubo drevesnega lesa; zato on vse take luknje skrbno sesnaži in iztrebi ter jih potem najbolje z apnom zadela. S tem je pa tudi ticam vzel pripravna in ugodna mesta za gnezditve in one so prisiljene ga zapustiti in iti drugam iskat varnih gnezdic. Kaj tedaj storiti, da si ohranimo tice v svoji bližini, v sadovnikih, vrteh itd. in da jih tja še več privabimo? Odgovor: Naredimo jim valilnice in poobesimo jih po drevesih. Čisto priproste valilnice so tiste, ki so narejene iz smrekove škorje. Smrekova škorja se zvije v cev ali valjar, se po eni strani s trtami, srobotjem ali vitrami sešije, zgoraj in spodaj pa s primernim koščekom lesa ali pa tudi s čim drugim zadela, ter na strani izreže dovolj velika luknja, skozi katero tica prihaja in odhaja, in valilnica je dogotovljena. Te valilnice ticam že radi tega posebno ugajajo, ker se jih manj strašijo. Take valilnice lahko dela brez vse težave vsak pastir. Trpežnejše so seveda valilnice iz deščic, kakeršne že tu in tam vidimo zlasti za škorce. Za večje tice, se naredé valilnice večje, za manjše pa manjše. Kdor si je tako valilnico le enkrat dobro ogledal, tistemu jo pač ne bode pretežko narediti. Bodi pa že valilnica taka ali taka, vselej se mora prav trdo privezati med veje, da je veter ne more iztresti. Prvo leto se tice, zlasti valilnic iz deščic, nekoliko bojé, potem pa se jih privadijo in kaj rade v njih gnezdi. Valilnice iz škorje, delajo se najložje v spomladi, ko je škorja urna, one iz deščic pa po zimi, ko je dovolj časa. Ako hočemo, da si ohranimo tičji rod tako mnogoštevilen, kakor je bil nekdanj, ter tako tudi svoje pridelke, zlasti sadje, otmemo raznovrstnih požrešnih žuželk, tedaj je treba, da storimo vse, karkoli je mogoče, da se tiči varujejo

hudih zimskih časov, pa tudi krvoločnih svojih zasledovalcev.

(Krvna uš.) Kmetijska družba štajerska vabi vse, ki se za sadjarstvo zanimajo, k zborovanju, ki bode dne 29. januarja t. l. ob 10. uri dopoldne v mestni dvorani v Gradci. Posvetovalo se bode o korakih, katere namerava nastopiti vis. c. kr. ministerstvo za poljedelstvo, da se zabrani nadaljno razširjevanje krvne uši. Res skrajni čas je, da premišljujemo, kako bi se zamogli ubraniti velike nevarnosti, ki nam preti. Ako se tudi še ta uima pri nas udomači, potem nam gorje. Nujno bi toraj bilo želeti, da bi se tega prevažnega zborovanja vdeležili tudi slov. sadjarji. Tisti, ki so v bližini železnice, pač to lahko storé.

(Strune se imenujejo) ličinke od poljske pokalice, to je hrošček, kateremu nekateri tudi kovač pravijo. Ako se močno zaplodijo, delajo veliko škodo. Lotijo se vsakovrstne okopovine. G. Fr. St. v Č. na G. pa nam piše in toži, da so se strune v šol. vrtu tako pomnožile, da mu ni več mogoče divjakov odgojiti iz semena, kajti mu jih takoj pojedó, ko začnejo kaliti. Zanesljivih pripomočkov proti tem živalicam pač še ne poznamo dovolj. Ticam in kuram so sicer ti kvarljivci jako po godu, pa kaj, ko jim je tako težko priti do živega, ker namreč žive pod zemljo. Zato je dobro, da se zemlja večkrat prekoplje, da pride mrčes na površje, kjer se potem pobere. Rastline, ki kažejo ovenelo listje, se naj z malo lopatico z zemljo vred izrujejo ter otresejo na kak prt, kjer se potem strune lahko oberejo in pokončajo. Tudi vada se jim nastavlja. Krompir, prga, koreni od zelja in solate, kosci od buč ali tikev se nataknejo na paličke ter se 1 m ponarazen zakopljejo v zemljo. Čez osem dni se vada vzame zopet iz zemlje, ter se otrese strun, kojih je rado vse živo po njej. To se potem večkrat ponavlja. Tudi sol, ki se je v jeseni ali pa v spomladi, ko se je zemlja prekopalala, po površji potrosila, prežene baje te pojeduhe.

(Gospodinje) operite vselej kavo, preden jo rabite. Kava se k nam pripelje na ladijah, kjer jo nasujejo v dotična skladišča ter jo potem pri izkrcaji pospravijo v vreče. Na potrebno snago pa se na ladijah prav malo pazi. Marsikaj pride med kavo, kar bi se nam gotovo gnjusilo, ako bi to videli in vedeli. Kako onesnažena je dostikrat kava, priča ti voda, v kateri jo izpiraš, ki je navadno kar gosta in črna od raznovrstne nesnage. Zato je svetovati, da se kava vselej

dobro opere predno se ožge, in to v topli vodi dva ali trikrat. Naj nobena gospodinja tega ne opusti!

(Kako pomagati) da so glaži na svetilnicah bolj trpežni. Znano je, kako slabi in krhki so večkrat glaži na svetilnicah. To izvira baje odtod, ker so se novonarejeni premalo shladili, ter so, kakor bi bili skaljeni. Temu se pomaga, ako denemo novi glaž v lonec in ga prekuhamo. Poskusite, gospodinje, morda se tega ne bodele kesale.

F. M.

(Zajec, da ne objeda dreves.) Neki kmet, ki je ob enem tudi lovec, nasvetuje prav priprosto sredstvo proti zajčjemu zobu. V jeseni, pravi, privežem k vsakemu drevesu po kaka tri stebelca koruzne ali turšične slame, s katero potem veter otepava. Ko pride malopridni dolgouh, si misli, da je tamkaj kakšna past ali vsaj strašilo ter jo raji pogumno mahne proč in še na misel mu ne pride glodati drevesa. Sredstvo je priprosto in tako cenó, da ga lahko vsak poskusi. Da-si ne vemo, se bode-li tudi ob mirnem in tihem vremenu zajec dotičnega strašila dovolj bal, tako vendar mislimo, da je bolje nekaj, nego nič. Gotovo pa je, da se drevesca proti zajcu najbolje zavarujejo, ako se dobro s slamo ovijejo.

F. M.

(Dimnice) Kjer bodi imajo še dimnice, to so izbe, v katerih je tudi kuhinja z ognjiščem. Nad ognjiščem so navadno gliste in na njih je vse polno drv, ki se suše. Pomislite, kolika nevarnost je to. Kako lahko se od iskrice vnamejo drva in to morebiti še po noči, ko ljudje spé. Še ni dolgo od tega, ko so se pri nekem kmetu užgala drva. Sreča je bila velika, da se je to zgodilo po dnevi in da je prišla hitra pomoč, drugače bi bil gotovo ogenj uničil vsa poslopja in siromak bi bil v sredi zime brez svoje strehe. Sicer bi se pa naj dimnice popolnoma opustile, ter se povsod ločilo stanovanje od kuhinje.

Listnica uredništva.

Kot sotrudniki so se nam še pridružili ti-le gg.: Gnus Anton, učitelj v Gornji Rečici pri Laškem; Grah Tomaž, učitelj pri sv. Jurju ob južni železnici; Slekovec Jožef, nadučitelj in posestnik v Jarenini; Pušenjak Tomaž, nadučitelj in priznani bučelar v Cenu pri Ljutomeru in Schneider Franc, nadučitelj v Cezanjevcih. Vse te in tudi druge prijatelje naprednega kmetijstva prav uljudno prosimo, da nas obvestijo o vsem, karkoli se jim zdi, da je važno za prospeh katerekoli kmetijske stroke. Zlasti nam bode došla poročila, novice in drobtine, ki bodo kazale, kaj se v prospeh umnega kmetijstva pri nas stori in kako se isto po naših pokrajinah razvija in podpira po zasebnikih, raznih društvih, okrajnih in občinskih zastopih itd. To bode marsikoga zanimalo ter bode gotovo mnogo pripomoglo, da se vsi za napredek umnega kmetijstva tembolj oglejemo in navdušimo.